

УДК 340.12:316.3

І. В. Мукомела, аспірантка НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування НАПрН України

Право на інформацію: еволюція та роль в інформаційному суспільстві

У статті висвітлено еволюційний розвиток права на інформацію. Акцентується увага на тому, що свобода вираження думки і слова є теоретико-правовою основою права на інформацію. Наголошується, що право на доступ до інформації і право на комунікацію здійснили суттєвий вплив на переосмислення права на інформацію в цілому. Робляться висновки, що саме в інформаційному суспільстві інформація стала цінною сама по собі, що дає підстави говорити про виділення права на інформацію в окреме самостійне право. Обґрунтовується необхідність законодавчого закріплення права на інформацію, права на участь в інформаційному суспільстві, а також права доступу до Інтернету.

Ключові слова: інформація, інформаційне суспільство, право на інформацію, свобода переконань, право на доступ до інформації, право на комунікацію, Інтернет.

Відкритий та вільний потік інформації є фундаментом демократії. Право на інформацію є однією з найважливіших гарантій розвитку, дотримання і захисту будь-яких універсальних прав людини [1, с. 267]. Особливу роль і значення це право почало відігравати під час становлення й розвитку інформаційного суспільства. На підставі цього поглиблюється його законодавче регулювання і доктринальне дослідження.

Аналіз різних аспектів права на інформацію є об'єктом досліджень таких вітчизняних та зарубіжних вчених: І. В. Арістова, О. А. Баранов, І. Л. Бачило, В. М. Брижко, І. Ю. Богдановська, О. П. Дзьобань, О. В. Зернецька, Б. А. Кормич, О. В. Кохановська, А. І. Марушак, О. Н. Нестеренко, А. В. Пазюк, І. М. Рассолов, Е. В. Талапіна, І. С. Чиж, В. С. Цимбалюк, М. Я. Швець, С. Н. Швердяєв та ін.

Право на інформацію пронизує всі покоління прав людини, набуваючи нового змісту в межах кожного із них. Це обумовлено тим, що основні фундаментальні права, а також права і свободи, що з них витікають, формуються поступово, в конкретно історичних умовах і, як слушно зазначає П. М. Рабінович, на кожному із етапів їх формування є об'єктивно визначеними досягнутим рівнем розвитку суспільства [2, с. 12].

Право на інформацію еволюційно формувалось протягом останніх декількох століть починаючи з кінця XVIII ст. і продовжує свій розвиток у сучасних умовах. Загальною правовою основою досліджуваного нами права є свобода вираження думки, оскільки право на інформацію виконує перш за все комунікативну функцію, спрямовану на формування громадянами на основі отриманої інформації свідомої позиції, відносно державних справ і суспільного життя [3, с. 8].

Зміст свободи думки знаходиться у тісному взаємозв'язку зі свободою слова і полягає в тому, що ніхто не може заборонити дотримуватися своїх думок, певним чином відображати об'єктивну дійсність у своїх уявленнях та публічно висловлювати ці матеріалізовані в мові відображення, у тому числі як погляди і переконання [4, с. 158]. Ця засада стосується лише думок, які є об'єктивно вираженими в зовнішню форму, оскільки сама по собі думка знаходиться поза межами правового регулювання. Законодавець не повинен регулювати цю сферу життя особи, нав'язувати, як це було в радянський період, у що має вірити людина, до чого прагнути, що любити. За думки, якими б вони не були, не можна встановлювати юридичну відповідальність [5, с. 322].

Свобода думки і слова, вільне вираження власних поглядів і переконань належать до першого покоління прав. У сучасній

правовій науці виробилась тенденція класифікувати ці права як природні особисті (громадянські) права, оскільки вони становлять основу правового статусу особи, покликані забезпечити свободу й автономію індивіда як члена громадянського суспільства, його юридичну захищеність від будь-якого незаконного зовнішнього втручання [6, с. 111]. Зокрема, таку позицію відстоюють низка вчених, серед яких П. М. Рабінович, Ю. М. Годика, О. Ф. Фрицький, О. В. Скрипнюк та ін. Ці права виражають так звану негативну свободу, оскільки зобов'язують державу утримуватися від втручання у сферу особистої свободи і створювати умови участі громадян у політичному житті. Це ті традиційні ліберальні цінності, які були сформовані в процесі буржуазних революцій, а потім конкретизовані і розширені в практиці і законодавстві демократичних держав [7, с. 135].

У період після Другої світової війни право на інформацію отримало своє міжнародне закріплення як похідне право від свободи переконань і вільного їх вираження. Це було здійснено шляхом внесення в міжнародні акти основних його правомочностей: шукати, одержувати і поширювати інформацію. Загальна Декларація прав людини, проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р., в ст. 19 встановила, що «кожна людина має право на свободу переконань і на вільне їх виявлення; це право включає свободу безперешкодно дотримуватися своїх переконань та свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію та ідеї будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів» [8]. Схожа тенденція закріплення права на інформацію як складового елементу свободи вираження думки простежується і в таких міжнародно-правових актах, як Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. (ст. 10), Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. (ст. 19).

Слід визнати, що вказані міжнародно-правові акти на момент їх прийняття конкретно не виділяли права на інформацію. Проте, як слушно стверджує Т. Мендел, упорядники міжнародних угод у галузі прав людини виявилися досить далекоглядними, надавши праву на свободу самовираження потрібне формулювання, включивши в сферу його дії не тільки право

передавати, а й право отримувати інформацію та ідеї. Крім важливої ролі свободи вираження думок – свободи говорити – вони визнали більш глибоке поняття вільної циркуляції інформації та ідей в суспільстві. Вони визнали важливість захисту не тільки того, хто говорить, але й того, хто слухає [9, с. 8].

Незважаючи на поширену точку зору про те, що право на інформацію має конвенційне походження і ще не стало загальноновизнаним, можна стверджувати, що вказані міжнародно-правові акти лягли в основу виділення права на інформацію в окрему категорію. У трактовці міжнародно-правових актів право на інформацію носить комплексний характер, оскільки воно втілюється в життя шляхом здійснення правомочностей: шукати, одержувати, поширювати інформацію. Саме широке тлумачення відповідних положень міжнародно-правових актів дає нам підстави говорити про виділення права на інформацію як окремого права. Подібну позицію відстоюють А. Лігабо, А. Хусейн, Т. Мендел, Е. Талапіна, І. Забара та ін., які при цьому стверджують, що в основі розуміння досліджуваного нами права є свобода шукати інформацію.

Варто зазначити, що з розвитком засобів комунікації та інформаційних технологій відбувається розширення змісту вже згадуваних нами правомочностей за рахунок процесу демократизації інформації. В індустріальному і постіндустріальному суспільстві для того, щоб шукати й отримувати інформацію, потрібно було долати великі територіальні відстані, що в тому числі пов'язано із витратами часу і потребувало матеріального забезпечення. Варто також зазначити, що пошук і одержання інформації мало елітарний характер. В інформаційному ж суспільстві інформаційно-комунікаційні технології дають можливість подолати тиранію відстані, при цьому забезпечивши рівність і простоту доступу до інформації.

Завдяки розмаїттю інформаційно-комунікаційних технологій та Інтернету відбувається збільшення доступності інформації, а також збір розсіяних і розрізнених матеріалів, їх форматування у вигляді нових масивів даних, які публічно надаються користувачам через абсолютно нові канали. Сьогодні будь-яка людина, яка має комп'ютер чи інший пристрій типу планшета

чи смартфона з виходом в Інтернет, може отримати доступ до різноманітних матеріалів, а також передавати (один – одному) чи поширювати (один – багатьом) їх без особливих зусиль і затрат часу. Очевидно, що це стирає кордони, які раніше існували, між споживачами інформації і її виробниками. Як приклад можна навести енциклопедію Wikipedia, яка містить декілька мільйонів статей і яку може редагувати кожен охочий користувач Інтернету; YouTube, користувачі якого ще в 2010 р. кожен хвилину завантажували по 35 годин відео; theeuropeanlibrary.org – консорціум бібліотек майже 50 країн – членів Ради Європи, до яких можна отримати доступ через єдину пошукову систему і які містять матеріали більше ніж на 30 мовах, у тому числі й українською.

Інформаційно-комунікаційні технології створюють якісно кращі можливості для збереження інформації (книги, аудіо-, фото-, відеоматеріали тощо) в електронному форматі. Особливого значення набуває відтворення в цифровому вигляді рідкісних і важкодоступних матеріалів. Так, сайт www.obd-memorial.ru, що представляє собою узагальнений банк даних про захисників Вітчизни, загиблих і зниклих безвісти в період Великої Вітчизняної війни і в післявоєнний період. Загалом він містить близько 37 млн записів із архівних документів і більше 11 млн записів із Книг Пам'яті. Як інший приклад можна навести бібліотеку Гарвардського університету, яка планує оцифрувати свою обширну колекцію документів українською мовою – найбільше в світі зібрання подібних матеріалів, значна частина яких була знищена або втрачена в Україні в ХХ ст. Ці приклади демонструють роль демократизації інформації в боротьбі з подвійною політичною небезпекою амнезії та вимислу, тим самим підтримуючи політику пам'яті [10, с. 37–41].

Вищенаведені приклади доводять, що із переходом до суспільства нового типу відбувається трансформація правомочностей права на інформацію. Якщо раніше мова йшла лише про три види правомочностей, які також зазнали змін під впливом інформаційного суспільства, то зараз доцільно вести мову про наявність нових форм реалізації даного права – зберігання, обробку, створення, передачу і поширення інформації.

Право на доступ до інформації на конституційному рівні закріпилось пізніше права на інформацію. Загалом для Європи право знати – це традиція, що розвивалася поступово: від зародження преси – до розуміння, що свободи преси замало, якщо держава всі відомості про свої справи зберігає в таємниці. Дослідження історії законодавчого закріплення права бути поінформованим дозволяє стверджувати, що незважаючи на те, що окремі його складові були визнані як суб'єктивні права ще у XVIII ст., у цілому право на доступ до інформації як самостійне суб'єктивне право виокремилось з принципу гласності, свободи слова та друку в другій половині XX ст. [11, с. 12]. Причина цього полягає в особливому характері даного права, реалізація якого повною мірою може бути забезпечена лише на певному етапі розвитку конституційної правової держави, яка готова піти на подальші самообмеження для формування високого рівня інформованості в суспільстві в цілях подальшого розвитку демократії [3, с. 13].

Слід зазначити, що право на доступ до інформації не можна ототожнювати з правом на свободу інформації, оскільки вони хоча й мають однакову мету – забезпечити реалізацію потреби людини в інформації, проте в них різне функціональне призначення. Якщо функція права на доступ до інформації полягає в забезпеченні можливості дістати безпосередньо від органів державної влади й місцевого самоврядування інформацію про їхню діяльність і відомостей про себе, тобто доступ до офіційної інформації, а також суспільно значущої інформації, що є у приватноправових юридичних осіб, то призначення свободи інформації полягає в забезпеченні можливості вільного пошуку та здобування будь-якої інформації із загальнодоступних джерел, отримання інформації про дії влади, але вже в інтерпретації представників ЗМІ, можливість перегляду кінофільмів, ознайомлення з науковими працями, художніми творами, можливість спілкуватися тощо [12, с. 98]. Змістовно це проявляється в тому, що коли свобода інформації потребує невтручання держави в її здійснення, то право на доступ до інформації є відображенням прямого співробітництва, спілкування держави та громадянина, в якому держава виступає як активний учасник,

що забезпечує всі умови, щоб людина мала здатність скористатися своїм правом [13, с. 10]. Така позиція є обґрунтованою і розділяється такими вченими, як О. В. Нестеренко, А. А. Задков, І. Ю. Богдановська, С. Н. Шевердяєв та ін.

Визначаючи належність права на доступ до інформації до певного покоління прав людини слід говорити про його спірний характер. Це право за своїм змістом належить до політичних прав, оскільки створює можливість людини брати участь у суспільному (державному і громадському) житті та впливати на діяльність різноманітних державних органів [4, с. 11], органів місцевого самоврядування, судів шляхом доступу до інформації про їхню діяльність. За своєю ж природою право на доступ до інформації є ближчим до другого, або навіть третього покоління прав людини, оскільки для створення механізму його реалізації необхідне регулювання [3, с. 15] та сприяння з боку держави, тобто наявність відповідних гарантій щодо умов, за яких це право буде забезпечено. У цьому полягає основна відмінність прав другого та третього покоління від першого – необхідність позитивних дій з боку держави.

В епоху інформаційного суспільства у всіх органів влади є свої сторінки в Інтернеті, що значно полегшує доступ до публічної інформації. Як приклад, на офіційному веб-порталі Верховної Ради України portal.rada.gov.ua простою і доступною мовою описано, що відбувається в українському парламенті, як працюють депутати, як приймаються закони, всі етапи проходження того чи іншого законопроекту, нормативно-правова база України, можливість оформлення електронного запиту тощо. Таким чином, інформаційно-комунікаційні технології прогресивно сприяють вдосконаленню та підвищенню ефективності реалізації права на доступ до публічної інформації, цим самим забезпечується прозорість і відкритість діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також участь громадян у демократичному процесі.

Наступним етапом в еволюційному розвитку права на інформацію вважається розробка концепції права на комунікацію. Її батьком-засновником вважається Жан д'Арсі, який протягом 1960–1970-х рр. обіймав посаду директора радіо- і візуальних

служб у департаменті ООН з громадської інформації. Здійснивши аналіз супутникового зв'язку та нових супутникових інформаційно-комунікаційних технологій, Жан д'Арсі стверджував, що використання цього виду зв'язку приведе в майбутньому до формування нового виду комунікації – інтерактивної, чи партисипаційної. Цей факт зумовлює потребу визнання права для кожного на участь у комунікації. Підбиваючи підсумки свого аналізу, французький вчений робить такі висновки: «Час настав, коли Загальна декларація прав людини повинна буде містити в собі ширше право, ніж право людини на інформацію... Це право людини на комунікацію. Це та точка зору, з якої майбутній розвиток комунікацій буде розглядатися так, щоб бути зрозумілим в усій його повноті» [14, р. 18]. На думку О. В. Зернецької, мотиваційна сила, яка рухала наукову і громадську думку Жана д'Арсі, була такою: ст. 19 Загальної декларації прав людини неадекватно відображає комунікацію, у ній не йдеться про комунікацію як інтерактивний процес. Указана стаття сконцентрована на односпрямованому процесі пошуку, отримання і поширення інформації та ідей. Вона розглядає комунікацію як «передачу повідомлень» тільки в один бік, без зворотного зв'язку [15].

Право на комунікацію складається з двох основних елементів: 1) права на доступ до інформаційно-комунікаційних технологій, що розуміється як здатність потенційного споживача реально й ефективно використовувати наявні засоби комунікації в якості одержувача інформації та на основі рівності; 2) права особисто брати участь у комунікативному процесі, що розуміється як реальна й ефективна можливість споживача стати прямо або опосередковано творцем і розповсюджувачем інформації.

Хронологічно і змістовно право на комунікацію належать до прав третього покоління, оскільки: 1) воно сформувалось у другій половині ХХ ст. (часовий критерій); 2) комунікація за своєю природою є поняттям полісемічним. У повсякденній мові відповідно до визначення, що наводиться у словниках, воно означає «обмін інформацією, контакт». У науковій літературі це поняття може бути використано в більш широкому сенсі – як

«інтеракція» (безпосередня міжособистісна взаємодія), або в більш вузькому сенсі — як «спрямована передача інформації за допомогою будь-якої сигнальної системи», або як «інтеракція, яка символічно структурується на основі конвенціонально детермінуючих правил», або як «практика створення і обговорення значень, обумовлених специфічними соціальними, культурними і політичними обставинами» [16, с. 20]. Тобто право на комунікацію виникає тільки там і тоді, де є міжособистісні взаємини індивідів, а отже, реалізація його може здійснюватися лише спільно.

Також варто зазначити, що право на комунікацію є універсальним, що передбачає права не лише індивідів на комунікацію, але й права спільнот та держав на комунікацію. Право на комунікацію для націй, що розвиваються, є їх загально цивілізаційним правом на розвиток за допомогою комунікацій. Це включає право на недискримінаційний доступ до інфраструктури, право на справедливий розподіл і використання загально-суспільних ресурсів (радіочастотного спектру, телефонного номерного ресурсу, адресного простору в Інтернеті), право на збереження та розвиток своїх культур, зокрема у віртуальній інформаційній сфері в Інтернеті [17].

Одним із основних елементів права на комунікацію є доступ до інформаційно-комунікаційних технологій, особливо до Інтернету. Інтернет став життєво важливим засобом комунікації, що дозволяє людям безмежно користуватися своїм правом на свободу вираження думок, а також правом на пошук, отримання і передачу будь-якого роду інформації та ідей, що гарантовано ст. 19 Загальної декларації прав людини та ст. 10 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права [18]. Право на доступ до Інтернету можна визначити як забезпечене державою право людини на доступ до всесвітньої глобальної мережі Інтернет з метою реалізації основоположних прав людини.

На сьогодні в таких країнах, як Фінляндія, Естонія, Франція, Греція, Іспанія, на законодавчому рівні закріплено право громадян на доступ до Інтернету. Корисним прикладом для нашої держави може служити ст. 5А «Конституції Еллади» [19], яка була внесена до Основного закону Греції конституційними по-

правками в 2001 р. У ч. 1 ст. 5А проголошується, що кожна людина має право на інформацію, та визначено випадки його обмеження. Частина 2 ст. 5А встановлює, що кожна людина має право брати участь в інформаційному суспільстві і що держава зобов'язана сприяти виробництву, обміну, поширенню та доступу до електронної інформації.

З положень цієї статті слідує, що, по-перше, Конституція Греції, закріпивши в одній статті право на інформацію і право на участь в інформаційному суспільстві, визнала нерозривний зв'язок цих двох прав. По-друге, «Конституція Еллади» закріплює перспективний напрям розвитку права на інформацію що проявляється у взаємозв'язку із правом на участь в інформаційному суспільстві. По-третє, право особистості на участь в інформаційному суспільстві включає в себе: вільний доступ до мережі, електронних комунікацій і послуг, право на безмежний доступ до електронних комунікацій і на участь у різних послугах інформаційного суспільства, таких як групи новин, форуми, чати, соціальні засоби масової інформації та ін. [3, с. 226]. Таким чином, можна стверджувати, що право на участь в інформаційному суспільстві опосередковано закріплює право на комунікацію, в тому числі його важливий елемент – доступ до Інтернету.

Нині важливу роль в утвердженні права на доступ до Інтернету почали відігравати суди. До прикладу, 30 липня 2010 р. Конституційний суд Коста-Рики у своєму рішенні визнав право доступу до Інтернету фундаментальним правом людини [20]. Європейський суд з прав людини розглядає дедалі більше справ, пов'язаних з Інтернетом. Зокрема, у справі Ahmet Yildirim проти Туреччини (Заява № 3111/10) [21] суд заявляє, що наразі Інтернет став одним із основних засобів реалізації громадянами свого права на свободу вираження поглядів та інформації, таким чином забезпечуючи їх необхідними механізмами для участі в діяльності та обговореннях політичних питань та питань, що становлять загальний інтерес.

Право регулює процес розвитку суспільства, фіксує його етапи. Три покоління прав людини на сьогодні є майже хрестоматійними і дозволяють прослідкувати історичне закріплення в світовій практиці прав людини як системи, що розвивається

разом із людською цивілізацією [5, с. 95]. Ілюстрацією сказаного є еволюційний розвиток досліджуваного нами права на інформацію. Воно зародилося в контексті першого покоління прав людини саме як похідне право від свободи думки, слова, вільного вираження власних переконань наприкінці XVIII ст., а самостійного характеру набуло лише на початку XXI ст. Більше того, право на інформацію отримало новий поштовх для розвитку та стало можливим його переосмислення саме під впливом права на доступ до інформації і права на комунікацію.

«Цеглиною» інформаційного суспільства є інформація. Інформація завжди була присутньою в структурі суспільних відносин (що знаходило відображення в праві), але «не виконувала роль “королеви”, на яку вона зараз претендує» [22, с. 75]. Саме завдяки небувалому розмаху в розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, стрімкому накопиченню та обміну інформацією, а також визнанню особливої значимості знань, право на інформацію стало окремим правом, змістовно наповнилося та повноцінно утвердилося.

Ті цінності, що формувалися протягом тривалого часу на попередніх етапах розвитку людства, завдяки інформаційному суспільству набувають нового прочитання. Зміщуються акценти в правах, де особливу роль починає відігравати право на інформацію та пов'язане з ним право на комунікацію. Фундаментальним елементом останнього є право на доступ до Інтернету. Саме вони зараз виходять на авансцену і стають рушійною силою розвитку як суспільства в цілому, так і окремої особи зокрема. Зважаючи на це, на нашу думку, необхідно на конституційному рівні переглянути визначення права на інформацію, а саме закріпити не лише його правомочності, але й безпосередньо поняття (назву) «право на інформацію», що буде свідчити про його довершеність як окремої правової категорії. Оскільки відсутність останнього породжує в академічних колах чисельні дискусії з приводу його існування. Логічним вбачається закріплення права на інформацію поряд із правом на участь в інформаційному суспільстві, що вказує на те, що саме з настанням інформаційної ери інформація стала цінною сама по собі. Поряд із цим важливим елементом інформаційного

суспільства є право на доступ до Інтернету, яке також має бути законодавчо закріпленим і реалізація якого повинна забезпечуватися позитивними діями держави.

Список використаних джерел

1. Дзьобань, О. П. Філософія інформаційного права: світоглядні і загальнотеоретичні засади [Текст] : монографія / О. П. Дзьобань. — Х. : Майдан, 2013. — 360 с.
2. Рабінович, П. М. Основоположні права людини: соціально-антропологічна сутність, змістова класифікація [Текст] / П. М. Рабінович // Вісн. Нац. акад. прав. наук України. — 2013. — № 2 (73). — С. 10–16.
3. Право на доступ к информации. Доступ к открытой информации [Текст] / отв. ред. И. Ю. Богдановская. — М. : ЗАО «Юстиформ», 2009. — 344 с.
4. Рабінович, П. М. Права людини і громадянина [Текст] : навч. посіб. / П. М. Рабінович, М. І. Хавронюк. — К. : Атіка, 2004. — 464 с.
5. Права человека: энциклопедический словарь [Текст] / отв. ред. С. С. Алексеев. — М. : Норма: ИНФРА-М, 2015. — 656 с.
6. Конституційне право України [Текст] : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. — Х. : Право, 2008. — 416 с.
7. Права человека [Текст] : учебник / отв. ред. Е. А. Лукашева. — 3-е изд., перераб. — М. : Норма: ИНФРА-М, 2015. — 512 с.
8. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
9. Мендел, Т. Свобода информации: сравнительно-правовое исследование [Текст] / Т. Мендел. — Изд. 2-е, доп. — Париж : ЮНЕСКО, 2008. — 176 с.
10. Кин, Дж. Демократия и декаданс медиа [Текст] / Дж. Кин ; пер. с англ. Д. Кралечкина ; под науч. ред. А. Смирнова ; Нац. исслед. ун-т «Высшая школа экономики». — М. : Изд. дом Высшей школы экономики, 2015. — 312 с.
11. Закон України «Про доступ до публічної інформації». Науково-практичний коментар [Текст] / Р. Головенко, Д. Котляр, О. Нестеренко, Т. Шевченко. — К. : СПД Гончарук А. Б., 2012. — 335 с.
12. Нестеренко, О. В. Інформація в Україні: право на доступ [Текст] / О. В. Нестеренко. — Х. : Акта, 2012. — 307 с.
13. Задков, А. А. Конституционное право на доступ к информации в Российской Федерации [Текст] : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / А. А. Задков. — М., 2006. — 180 с.
14. D'Arcy, J. Direct Broadcast Satellite and the Right to Communicate [Текст] / J. D'Arcy // EBU Review. — 1969. — Vol. 118. — P. 14–18.

15. Зернецька, О. В. Право на комунікацію в глобалізованому світі [Електронний ресурс] / О. В. Зернецька // UA Foreign Affairs. — 2014. — Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/zs/anglomovnaversija/view/article/pravo-na-komunikaciju-v-globalizovanomu-sviti/>.
16. Марк ван Хук. Право как коммуникация [Текст] / Марк ван Хук ; пер. с англ. М. В. Антонова и А. В. Полякова. — СПб. : Изд. дом С.-Петерб. гос. ун-та, ООО «Университетский издательский консорциум», 2012. — 288 с.
17. Пазюк, А. В. Право на комунікацію в міжнародно-правовій доктрині та міжнародному праві: актуальні питання [Електронний ресурс] / А. В. Пазюк. — Режим доступу: https://www.academia.edu/5422676/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E_%D0%9D%D0%90_%D0%9A%D0%9E%D0%9C%D0%A3%D0%9D%D0%86%D0%9A%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%AE_%D0%92_%D0%9C%D0%86%D0%96%D0%9D%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%94%D0%9D%D0%9E-%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%92%D0%86%D0%99_%D0%94%D0%9E%D0%9A%D0%A2%D0%A0%D0%98%D0%9D%D0%86_%D0%A2%D0%90_%D0%9C%D0%86%D0%96%D0%9D%D0%90%D0%A0%D0%9E%D0%94%D0%9D%D0%9E%D0%9C%D0%A3_%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%86_%D0%90%D0%9A%D0%A2%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%86_%D0%9F%D0%98%D0%A2%D0%90%D0%9D%D0%9D%D0%AF_.
18. «Мир движется в виртуальном пространстве»: поощрение свободы выражения мнений [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ohchr.org/RU/NewsEvents/Stories/Pages/Theworldismovingonlinepromotingfreedomofexpression.aspx>.
19. Конституція Грецької Республіки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/fc70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/SYNTAGMA1_1.pdf.
20. Sala Constitucional de la Corte Suprema de Justicia de Costa Rica (2010) Andres Oviedo Guzman v. Ministerio de Ambiente, Energia y Telecomunicaciones, Sentencia No. 2010–012790, 30 July, 2010, (Costa Rica) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://200.91.68.20/pj/scij/busqueda/jurisprudencia/jur_repartidor.asp?param1=TSS&nValor=1&nValor=483874&strTipM=T&strDirSel=directo.
21. ECHR Chamber judgment, case *Ahmet Yildirim v. Turkey*, 18.12.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/webserVICES/content/pdf/003-4202780-4985142>.
22. Талапина, Э. В. Модернизация государственного управления в информационном обществе: информационно-правовое исследование [Текст] : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.13 / Э. В. Талапина ; Ин-т гос-ва и права РАН ; науч. консультант И. Л. Бачило. — М., 2015. — 467 с.

Стаття надійшла 12 лютого 2015 р.

И. В. Мукомела

Право на информацию: эволюция и роль в информационном обществе

В статье освещено эволюционное развитие права на информацию. Акцентируется внимание на том, что свобода выражения мысли и слова является теоретико-правовой основой права на информацию. Отмечается, что право на доступ к информации и право на коммуникацию существенно повлияли на переосмысление права на информацию в целом. Сделаны выводы, что именно в информационном обществе информация стала еще более ценной, что дает основания говорить о выделении права на информацию в отдельное самостоятельное право. Обосновывается необходимость законодательного закрепления права на информацию, права на участие в информационном обществе, а также права на доступ к Интернету.

Ключевые слова: информация, информационное общество, право на информацию, свобода убеждений, право на доступ к информации, право на коммуникацию, Интернет.

I. V. Mukomela

Right to information: evolution and role in information society

The right to information permeates all generations of human rights, acquiring new content within each of them. The right to information began to form from the end XVIII century. and continues its development in modern conditions. The general legal framework of the right to information freedom of expression and speech, because this right has received its international consolidation as a derivative right of freedom of opinion and free expression. In the interpretation of international legal acts the right to information is complex as it is being implemented through competence: to seek, receive, impart information. It is broad interpretation of the relevant provisions of international legal acts allows to talk about the secession of the right to information as a separate law. The right of access to information and the right to communicate influenced the rethinking of the right to information in general. The essence of the right of access to information is the right of access to official information is public and important information that can be obtained from the state, local governments and entities. Thus, the right to communication components are: 1) the right of access to information and communication technologies; 2) the right to participate personally in the communication process.

Information society gave a new interpretation as fundamental human rights in general, and in particular the right to information. It is in the information society, information has become valuable in itself, which gives reason to speak about secession of the right to information in a separate independent right. That is why Ukraine needs in Constitution to revise the definition of the right to information, to fix not only his competence but also directly concept (name) «right to information» that will indicate his completeness as a separate legal category. Also necessity fixing right to information, along with the right to participate in the information society, which points to the organic relationship between them. With the development of information society, an important guarantee of the right to information is the recognition of the right of access to the Internet, which also must be legally fixed and ensure the implementation of which should make the duty of the state.

Keywords: *information, information society, the right to information, freedom of opinion, the right of access to information, the right to communicate, Internet.*